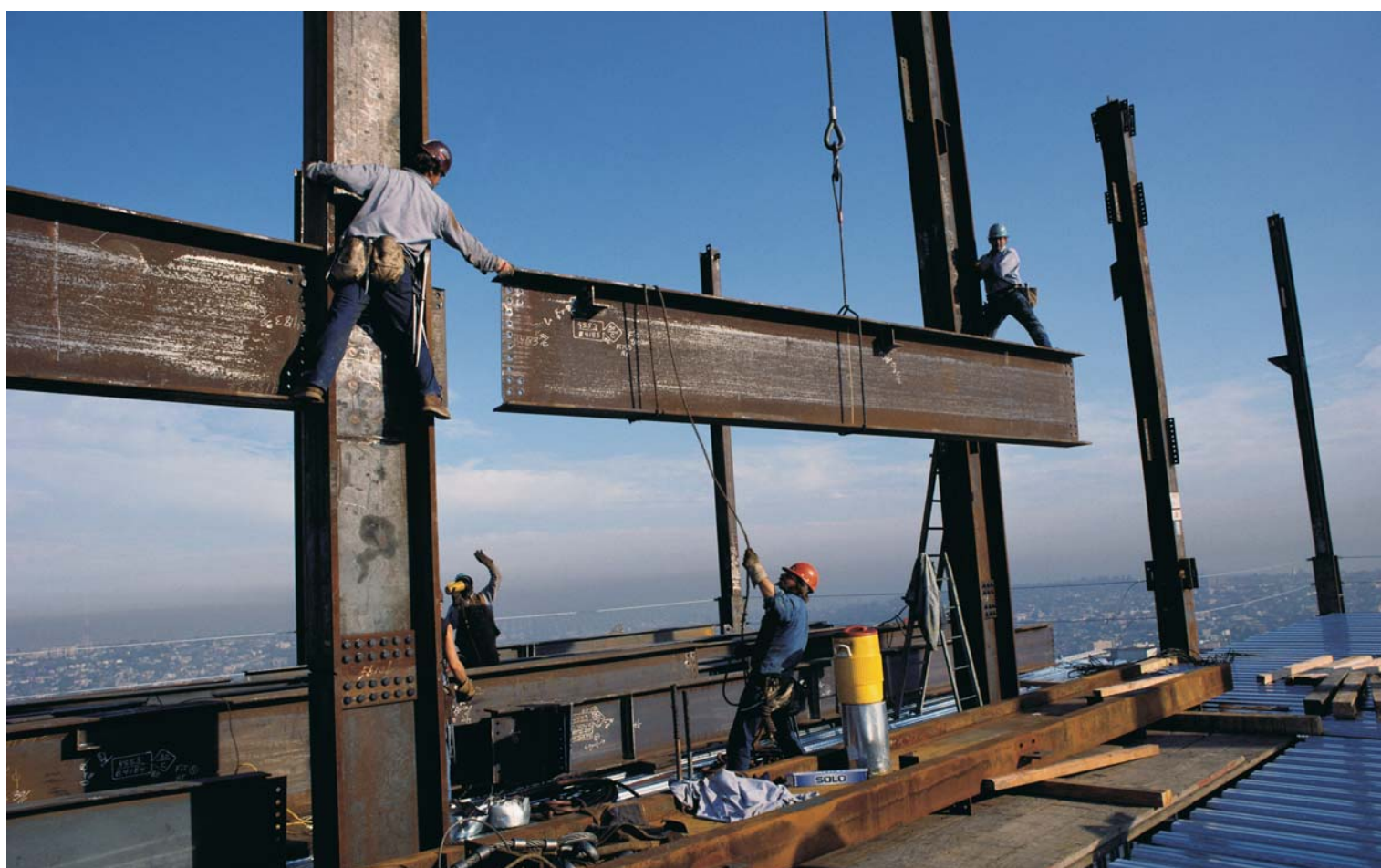

Het moet beter!*

Externe verantwoording governancecode

De bedrijven die deel uitmaken van het wereldwijde netwerk van PricewaterhouseCoopers (www.pwc.com) verlenen sectorspecifieke diensten op drie gebieden: Assurance, Tax & HRS en Advisory. Ons doel is onze klanten te helpen slagvaardig te opereren. We zien onszelf daarbij niet alleen als dienstverlener, maar ook als business partner. We geven praktische adviezen, identificeren mogelijkheden en reiken vernieuwende oplossingen aan. Resultaatgericht en vaak vanuit een verrassend perspectief. In Nederland doen we dat met zo'n 4.900 collega's, wereldwijd met meer dan 155.000 mensen in 150 landen, op basis van ons gedachtegoed Connected Thinking. Dit doen we voor zowel grote nationale en internationale ondernemingen alsook voor overheden, not-for-profitorganisaties en private companies.

Inleiding

De Governancecode Woningcorporaties is eind 2006/begin 2007 gepubliceerd. De leden van Aedes zijn uit hoofde van de Aedes Code verplicht om de Governancecode Woningcorporaties (hierna de code) met ingang van 1 januari 2007 toe te passen.

De implementatie en naleving van de code is geen sinecure aangezien de corporatie zich moet uitspreken over achttien principes en 73 uitwerkingsbepalingen. Deze 91 'bepalingen' vallen onder het uitgangspunt van 'pas toe of leg uit'. De externe verantwoording over de corporatie specifieke toepassing van de code vindt plaats op de website van de corporatie en staat vermeld in het jaarverslag.

Begin 2009 hebben wij onderzoek verricht naar de governance verantwoording op basis van de jaarverslagen en de websites van twaalf corporaties (de grootste corporatie in elke provincie). Met betrekking tot de te publiceren onderwerpen op de website is over 2007 een score van 29 procent gerealiseerd. De verantwoording in het jaarverslag over 2007 gaf een score van 67 procent. Er is werk aan de winkel als het gaat om verantwoording over governance, zo luidde de conclusie op 8 januari 2009.

De Vereniging Toezichthouders in Woningcorporaties (VTW) heeft in 2009 met de publicatie 'Governance Code tussen de oren' onderzoek gedaan naar de naleving van de code. Met betrekking tot de publicatieverplichtingen is geconcludeerd dat er 'aanzienlijke ruimte voor verbetering is'.

Het onderzoek over 2008 (uitgevoerd eind december 2009) is uitgebreid naar de 25 grootste corporaties in Nederland. Dit onderzoek kwalificeert niet als een representatieve steekproef maar geeft naar onze verwachting wel een goede indicatie over de stand van zaken.

De uitkomst van het onderzoek 2008 geeft een score van 43 procent aangaande publicatieplicht op de website en een score van 69 procent betreffende de verantwoording in het jaarverslag. Deze cijfers spreken voor zich: 'er is ruimte voor een aanzienlijke verbetering!'.

Wat moet er worden gepubliceerd op de website

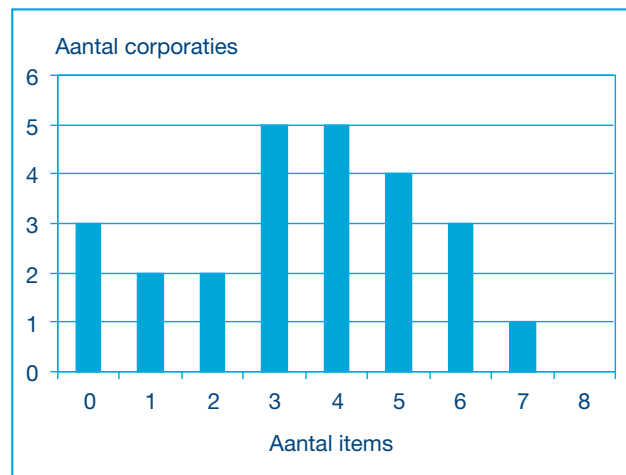
De code geeft het volgende aan (uitwerkingsbepaling V.1.2): 'De corporatie heeft en onderhoudt een website waarop zij informatie toegankelijk maakt die zij krachtens wet- of regelgeving of deze code dient te publiceren.'

Volgens de code moeten acht onderwerpen op de website gepubliceerd worden, alsmede één item (reglement werkwijze van het bestuur, indien beschikbaar). Van de acht te publiceren items dienen er zeven beschikbaar te zijn; één item (het visitatierapport) is afhankelijk van het feit of een visitatie is uitgevoerd. Bij de beoordeling van de websites is de visitatie niet meegenomen.

Bij deze beoordeling is niet vastgesteld of de inhoud voldoet aan de eisen die de code aan de documenten stelt. Er is alleen beoordeeld of en in hoeverre de te publiceren onderwerpen beschikbaar waren op de website. Als nadere toelichting op de tabel is een aantal observaties weergegeven.

In onderstaande tabel (1) staat welke onderwerpen wel en niet zijn gevonden op de website zowel in aantal als in procenten en vergeleken met het onderzoek over 2007.

Onderverdeeld over de 25 corporaties komen we tot de navolgende stratificatie (tabel 2) over het aantal door de corporaties gepubliceerde documenten.

Tabel 2: Gepubliceerde items op website

		Beschikbaar	Beschikbaar over 2008 in %	Beschikbaar over 2007 in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar in %
I.1	Actuele en volledige governance structuur	6	24	17	19	76
II.1.4	Integriteitscode	19	76	33	6	24
II.1.6	Klokkenluideregeling	12	48	33	13	52
II.2.5	Hoofdlijnen remuneratierapport	4	16	8	21	84
III.1.1	Reglement werkwijze Raad van Commissarissen	14	56	42	11	44
III.3.1	Profielchets Raad van Commissarissen	13	52	42	12	48
III.3.6	Rooster van aftreden Raad van Commissarissen	11	44	33	14	56
II.1.1	Bestuursreglement (facultatief)	7	28	25	18	72
	Totaal	86	43	29	114	57

Tabel 1

Op basis van deze twee tabellen zijn de volgende conclusies te trekken:

- De publicatie op de website zou maximaal 200 onderwerpen (25 corporaties; ieder acht gepubliceerde documenten) omvatten;
- Feitelijk zijn 86 items gepubliceerd ofwel 43 procent (vorig jaar 29 procent);
- Geen enkel te publiceren document is door alle corporaties (betrokken in het onderzoek) op de website geplaatst;
- De integriteitscode is met 76 procent het document met de hoogste plaatsingscore;
- De weergave van de governancestructuur en de hoofdlijnen van het remuneratierapport scoren het laagste;
- Drie corporaties (Vestia, Rochdale en De Woonplaats) hebben geen enkel governancedocument gepubliceerd;
- Er is niet één corporatie die alle governancedocumenten heeft gepubliceerd;
- Ymere scoort met zeven gepubliceerde documenten in dit onderzoek het hoogste.

Geconcludeerd moet worden dat de verantwoording van de governancedocumenten door de in het onderzoek betrokken corporaties 'onder de maat is'.

Kijkend naar de websites, zijn drie observaties op te merken:

- In enkele verslagen wordt gemeld dat governancedocumenten op de website zijn gepubliceerd. Op het moment van dit onderzoek waren deze stukken niet traceerbaar;
- Bij een aantal corporaties is vastgesteld dat het 'reglement werkwijze van de RvC en de profielschets' zijn gedateerd op tijdstippen voor de totstandkoming van de code. Afgevraagd kan worden of de impact van de code in deze stukken is opgenomen;
- Door een enkele corporatie wordt aangegeven dat de integriteitscode nog niet beschikbaar is, maar dat er wordt gewerkt aan de totstandkoming.

Graag willen wij de suggestie meegeven dat de corporaties nagaan of hun website in overeenstemming is met de inhoud van het jaarverslag en dat actuele stukken zijn geplaatst op de website.

Verantwoording in het jaarverslag

De code verwacht dat minimaal over veertien elementen wordt gerapporteerd in het jaarverslag van de corporatie. Hierna is uiteengezet in welke hoofdstukken van het jaarverslag de governanceonderwerpen kunnen worden gerapporteerd.

Governance structuur

De hoofdlijnen van de governancestructuur komen in een apart hoofdstuk (I.1).

Bestuursverslag/volkshuisvestingverslag

- Hoofdzaken van de volkshuisvestelijke- en financiële doelstellingen (II.1.1);
- Inzicht in de interne risicobeheersing- en controlesystemen en de werking hiervan (II.1.5);
- Werkzaamheden van de klachtencommissie (II.1.7);
- Hoofdlijnen van het remuneratierapport en de beloningsinformatie van het bestuur (II.2.5);
- Transacties met tegenstrijdige belangen aangaande het bestuur (II.3.4);
- Het overleg met de door de corporatie benoemde belanghebbenden (V.2).

Verslag van de Raad van Commissarissen (III.1.2)

- Persoonlijke gegevens van de leden van de raad (III.1.3);
- Onafhankelijkheid van de leden van de raad (III.2.1);
- Uitvoering van de taakopdracht van de kerncommissies (III.5 en III.5.2);
- Transacties met tegenstrijdige belangen met leden van de raad (III.6.3);
- Hoogte en de structuur van de bezoldiging van de individuele leden van de raad (III.7);
- Beoordelen functioneren (eens per vier jaar) van de externe accountant (IV.2.3).

De jaarverslagen over 2008 zijn beoordeeld op de aanwezigheid van de governancestructuur (al dan niet in een afzonderlijk hoofdstuk), inzicht in de interne risicobeheersing- en controlesystemen en de risicoparagraaf, de hoofdlijnen van het remuneratierapport (al dan niet als afzonderlijk hoofdstuk/paragraaf) en het verslag van de Raad van Commissarissen.

Tevens is beoordeeld of er door de corporatiebestuurders een zogenaamde in-control verklaring/statement is afgegeven ten aanzien van de interne beheersing. Deze verklaring is binnen de code-Tabaksblat wel verplicht, maar niet opgenomen in de code voor woningcorporaties. Dit is op zijn minst opmerkelijk aangezien er in 'de pers' ten tijde van het opstellen van de code frequent werd geschreven over de corporatie en de inbreuken op de interne beheersing. In 2009 hebben de 'kwesties' bij de corporaties regelmatig de krant gehaald.

Wellicht is voorgaande een punt van aandacht voor de Monitoring Commissie Governancecode Woningcorporaties. Deze doet momenteel, onder leiding van prof.dr. G.D. Minderman, onderzoek naar de werking van de code en komt met aanbevelingen over eventuele aanpassingen van de code.

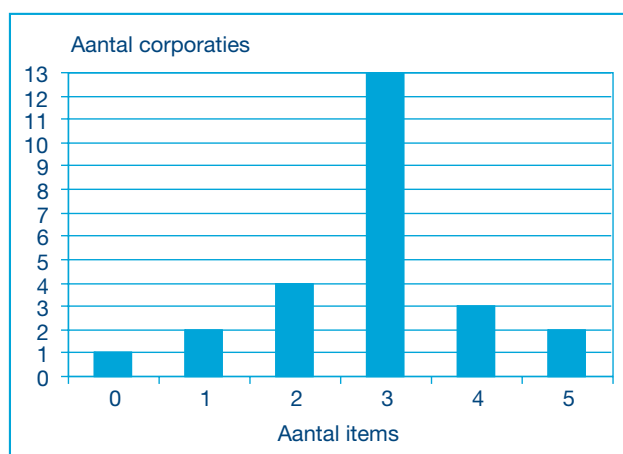
Aan de hand van de websites van de corporaties zijn 25 jaarverslagen beoordeeld. Van deze 25 jaarverslagen kunnen er 24 als volledige verslagen worden gekwalificeerd en één verslag (Vestia) heeft de vorm van een 'verantwoordingsverslag'. In dit verslag is geen verantwoording opgenomen over corporate governance issues. Bij de beoordeling van de onderstaande tabel dient dit in de beschouwing te worden genomen. Er is niet beoordeeld of en in hoeverre de verantwoording voldoet aan de eisen die de code stelt.

	Opgenomen	Opgenomen over 2008 in %	Opgenomen over 2007 in %	Niet opgenomen	Niet opgenomen in %
1. Hoofdlijnen van de governance structuur	14	56	25	11	44
2. Inzicht in de interne risicobeheersing- en controlesystemen en de werking ervan	12	48	50	13	52
3. In-control verklaring/- statement van het Bestuur (vrijwillige opname in het jaarverslag)	5	20	25	20	80
4. Hoofdlijnen van het remuneratierapport	16	64	42	9	36
5. Verslag van de Raad van Commissarissen	24	96	75	1	4
Totaal	71	57	45	54	43

Tabel 3: Beoordeling jaarverslagen

Indien de beoordeling van item 3 (het in-control statement) en de niet volledig gepubliceerde jaarverslagen (2008:1; 2007:3) wordt geëlimineerd is de score over 2008 69 procent en bedraagt de score over 2007 67 procent.

Gestratificeerd per corporatie kan de verantwoording van de governance issues als volgt worden weergegeven.

Tabel 4: Items in het jaarverslag

Op basis van de tabellen 3 en 4 zijn de navolgende conclusies te trekken:

- Eén corporatie (Vestia) publiceert een verantwoordingsverslag zonder governanceonderwerpen;
- Twee corporaties (Ymere en Mitros) hebben de vijf governance issues, waarover gerapporteerd dient te worden, opgenomen in het jaarverslag;
- De verantwoording in de gezamenlijke jaarverslagen dient 96 governance issues te omvatten (gebaseerd op 24 volledige jaarverslagen);
- Feitelijk is over 66 governance issues gerapporteerd ofwel 69 procent (2007: 67 procent) bij deze beoordeling is de in-control verklaring niet meegenomen, aangezien deze op vrijwillige basis is gerapporteerd;
- In de 24 jaarverslagen is een verslag van de raad van commissarissen opgenomen.

De jaarverslagen doorlezend komen wij nog tot de navolgende kwalitatieve observaties:

- In nagenoeg geen enkel jaarverslag is een afzonderlijk hoofdstuk over de governancestructuur opgenomen;
- De hoofdlijnen van het remuneratierapport worden meestal weergegeven in het verslag van de raad van commissarissen. Hierbij wordt niet alle door de code gevraagde informatie verstrekt;
- De verantwoording over het inzicht in de interne risicobeheersings- en controlesystemen en de werking ervan, is in een aantal gevallen beperkt tot een beschrijving van het systeem van risicomanagement. De code vraagt op dit element meer en specifiekere informatie;
- De verantwoording over het inzicht in de interne risicobeheersing- en controlesystemen kent over 2008 een lagere score dan over 2007 (48 versus 50 procent). Dit is opmerkelijk gegeven de 'belangstelling' voor dit onderwerp;
- De verslagen van de raad van commissarissen kunnen als relatief volledig worden gekwalificeerd, alhoewel niet alle door de code vereiste informatie wordt opgenomen.

Samenvattend trekken wij de conclusie dat de verantwoording in de jaarverslagen die in het onderzoek zijn betrokken 'verbetering verdient'. Enerzijds dient de volledigheid te worden gewaarborgd en anderzijds is aandacht voor de kwaliteit en de inhoud van de rapportage vereist.

Controleprotocol BBSH 2009

Het controleprotocol BBSH 2009 heeft de verantwoordelijkheid van de accountant bij de toetsing van in het jaarverslag opgenomen informatie over de Governancecode Woningcorporaties expliciet benoemd. De accountant dient te toetsen en vast te stellen of de door de code vereiste informatie in het jaarverslag is opgenomen. Tevens dient de accountant de consistentie te toetsen van de door het bestuur en de raad van commissarissen gedane uiteenzettingen in het jaarverslag en de jaarrekening.

Met andere woorden: de vrijblijvendheid met betrekking tot de publicatieplicht van de governance issues is voorbij!

Resumé

De externe verantwoording uit hoofde van de Governancecode Woningcorporaties over 2008 geeft een divers beeld over de gepubliceerde documenten op de websites van de corporaties en de verantwoording over governance in het jaarverslag.

Uitgedrukt in procenten is 43 procent (2007: 29 procent) van de gevraagde governance documenten gepubliceerd op de websites van de 25 corporaties die in het onderzoek zijn betrokken. Zoals al eerder opgemerkt is dit naar onze mening 'onder de maat'.

Met betrekking tot de verantwoording in het jaarverslag komen we tot een score van 69 procent (2007: 67 procent). Naar ons oordeel, is deze verantwoording voor 'verbetering vatbaar'. Ook kan de samenhang en consistentie tussen de website en het jaarverslag worden verbeterd.

De Governancecode vraagt expliciet dat er verantwoording wordt afgelegd over de in de code opgenomen onderwerpen. Het is opmerkelijk dat de corporaties (die betrokken zijn in het onderzoek) hieraan nog niet voldoende gevolg hebben gegeven.

Naar verwachting zal het Controleprotocol BBSH 2009 een positieve uitwerking hebben op de verantwoording in het jaarverslag. Volgend jaar zullen we bezien of deze verwachting is uitgekomen. Wellicht is dat ook het juiste moment om de inhoud van een aantal governance-documenten te analyseren.

Ben A. Spelbos RA
Sectorgroep Woningcorporaties
PricewaterhouseCoopers N.V.

Bijlage

Bijlage: namen van de corporaties die in het onderzoek zijn betrokken

- 1 Ymere
- 2 Vestia Groep
- 3 de Alliantie
- 4 Stichting Portaal
- 5 Woonstad Rotterdam
- 6 Woonbron
- 7 Woningstichting Eigen Haard
- 8 Woonzorg Nederland
- 9 Woningstichting Rochdale
- 10 Staedion
- 11 Stadgenoot
- 12 Mitros
- 13 Woonbedrijf SWS.Hhvl
- 14 Com.Wonen
- 15 Woonstichting De Key
- 16 WonenBreborg
- 17 Woningstichting Haag Wonen
- 18 Wonen Limburg
- 19 Vivare
- 20 WoonFriesland
- 21 Woonpunt
- 22 De Woonplaats
- 23 Parteon
- 24 Vidomes
- 25 MaasDelta Groep (MDG)

Contact

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Thomas R. Malthusstraat 5
1066 JR Amsterdam
Postbus 90357
1006 BJ Amsterdam
Telefoon: 088 792 00 20

